

УДК 351.77;334;504/574

DOI <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-2-5>

Володимир ЗАГОРСЬКИЙ

доктор економічних наук, професор, член-кор. НАН України, ректор Національного лісотехнічного університету України (Львів, Україна)

ORCID: 0000-0003-3260-3271

Олександр СУШИНСЬКИЙ

доктор наук з державного управління, професор, перший проректор Національного лісотехнічного університету України (Львів, Україна)

ORCID: 0000-0002-3213-5976

Надія КАЛАШНИК

доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Національного лісотехнічного університету України (Львів, Україна)

ORCID: 0000-0003-0814-0246

Лариса НОВАК-КАЛЯЄВА

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Національного лісотехнічного університету України (Львів, Україна)

ORCID: 0000-0002-2897-8858

Володимир ОЛІЯРНИК

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Національного лісотехнічного університету України (Львів, Україна)

ORCID: 0009-0008-3621-1949

Бібліографічний опис статті: Загорський, В., Сушинський, О., Калашник, Н., Новак-Каляєва, Л., & Оліярник, В. (2024). Аналітичні матеріали для Національної доповіді про стан навколишнього середовища в Україні у 2023 році (публічно-управлінський аспект). *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 2, 36–45, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-2-5>

**АНАЛІТИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДОПОВІДІ
ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ У 2023 РОЦІ
(ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ)**

Актуальність. У статті досліджується складний зв'язок між наявним правовим підґрунтям державного регулювання галузю охорони навколишнього середовища, його моніторингом, міжнародними зобов'язаннями України та майбутнім наукових досліджень у сфері захисту навколишнього середовища. Автори обґрунтовують важливість встановлення надійної державної політики, яка не лише забезпечує суворий моніторинг параметрів навколишнього середовища, але й сприяє створенню середовища, сприятливого для наукових інновацій та досліджень в теоретичній та практичній площинах, що можливо завдяки застосуванню екосистемного підходу на різних рівнях публічного управління. Стаття висвітлює успіхи та проблеми, з якими стикається нині Україна в процесі євроінтеграції, зокрема і що стосується державної політики з охорони довкілля.

Результат. Детально обґрунтовуються перспективи наукових досліджень у сфері охорони навколишнього середовища, наголошується на необхідності міждисциплінарних підходів і впровадження передових технологій. Особлива увага приділена дослідженню системи бюджетного контролю як інструменту прозорості бюджетних асигнувань міжнародних проектів з охорони навколишнього середовища. Перспективні напрями наукових досліджень об'єднані в три групи за логікою – важливі напрямки практичних досліджень проблем державної екологічної політики; стан та перспективи досліджень щодо покращення бюджетного контролю в Україні на основі досвіду Європейського Союзу; стан та перспективи досліджень у галузі охорони навколишнього середовища відповідно до потреб України та спільних міжнародних проектів (регіональні та глобальні тенденції).

Стаття завершується рекомендаціями щодо підтримки досліджень, які ведуть до практики сталого управління навколишнім середовищем. Це дослідження для управлінців, посадових осіб, екологів, представників інституцій громадянського суспільства та інших фахівців, які працюють над екологічним майбутнім України.

Ключові слова: публічне управління та адміністрування, управління в галузі охорони навколишнього середовища, екосистемний підхід, багаторівневе управління, розмежування повноважень, євроінтеграція, міжнародне співробітництво, правовий механізм публічного управління.

Volodymyr ZAGORSKYI

Doctor of Economics, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Rector of the National Forestry University of Ukraine (Lviv, Ukraine)

ORCID: 0000-0003-3260-3271

Oleksandr SUSHYNSKYI

Doctor of Science in Public Administration, Professor, First Vice-Rector of the National Forestry University of Ukraine (Lviv, Ukraine)

ORCID: 0000-0002-3213-5976

Nadiia KALASHNYK

Doctor of Science in Public Administration, Professor, Head of the Department of Public Management and Administration, National Forestry University of Ukraine (Lviv, Ukraine)

ORCID: 0000-0003-0814-0246

Larysa NOVAK-KALIAIEVA

Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor at the Department of Public Management and Administration of the National Forestry University of Ukraine (Lviv, Ukraine)

ORCID: 0000-0002-2897-8858

Larysa NOVAK-KALIAIEVA

Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor at the Department of Public Management and Administration of the National Forestry University of Ukraine (Lviv, Ukraine)

ORCID: 0000-0002-2897-8858

Volodymyr OLIYARNYK

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Management and Administration of the National Forestry University of Ukraine (Lviv, Ukraine)

ORCID: 0009-0008-3621-1949

To cite this article: Zahorskyi, V., Sushynskyi, O., Kalashnyk, N., Novak-Kaliaieva, L., & Oliyarnyk, V. (2024). Analytychni materialy dlia Natsionalnoi dopovidy pro stan navkolyshnoho seredovyscha v Ukraini u 2023 rotsi (publichno-upravlinskyi aspekt) [Analytical materials for the National Report on the State of the Environment in Ukraine in 2023 (public and administrative aspect)]. *Public Administration and Local Self-Government*, 2, 36–45, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-2-5>

ANALYTICAL MATERIALS FOR THE NATIONAL REPORT ON THE STATE OF THE ENVIRONMENT IN UKRAINE IN 2023 (PUBLIC AND ADMINISTRATIVE ASPECT)

The article examines the complex relationship between the existing legal basis of state regulation of the field of environmental protection, its monitoring, Ukraine's international obligations and the future of scientific research in the field of environmental protection. The authors substantiate the importance of establishing a reliable state policy, which not only ensures strict monitoring of environmental parameters, but also contributes to the creation of an environment favorable for scientific innovation and research in theoretical and practical planes, which is possible thanks to the application of the ecosystem approach at different levels of public administration. The article highlights the successes and problems currently faced by Ukraine in the process of European integration, in particular, regarding the state policy on environmental protection. The prospects of scientific research in the field of environmental protection are substantiated in detail, the need for interdisciplinary approaches and the introduction of advanced technologies is emphasized. Special attention is paid to the study of the budget control system as a tool for the transparency of budget allocations of international environmental protection projects. Prospective areas of scientific research are logically grouped into three groups – important areas of practical research into the problems of state environmental policy; the state and prospects of research on improving budget control in Ukraine based on the experience of the European Union; the state and prospects of research in the field of environmental protection in accordance with the needs of Ukraine and joint international projects (regional and global trends).

The article concludes with recommendations for supporting research that leads to sustainable environmental management practices. This study is for managers, officials, ecologists, representatives of civil society institutions and other specialists working on the ecological future of Ukraine.

Key words: public management and administration, management in the field of environmental protection, ecosystem approach, multi-level management, separation of powers, European integration, international cooperation, legal mechanism of public management.

Війна в Україні, як і будь-який збройний конфлікт, катастрофа чи глибинна криза, має глибокі та потенційно довготривалі наслідки для навколишнього середовища, що, у свою чергу, підкреслює важливість розвитку та зосередження уваги на екологічній науці в такі часи, зокрема і її публічно-управлінської складової. Обґрунтування пріоритетності збереження навколишнього середовища під час війни можна зрозуміти через кілька чинників, таких як пом'якшення шкоди навколишньому середовищу, захист громадського здоров'я, сприяння сталому розвитку та відбудові країни, підвищення стійкості до зміни клімату тощо. Україна попри всі випробування продовжує реалізацію Національного плану дій з охорони довкілля до 2025 року та впроваджує проекти з досягнення Цілей сталого розвитку. На замовлення Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерства освіти і науки України науковці Національного лісотехнічного університету України провели ґрунтовний аналіз різних аспектів стану довкілля та управління в цій галузі, обґрунтували та запропонували власне бачення проблем та способів їх вирішення, що знайшло відображення у матеріалах Національної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні за 2023 рік. Зокрема, фахівці кафедри публічного управління та адміністрування НЛТУ України підготували матеріали до підрозділу 15.9 «стан і перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля», де виклали бачення сучасного стану та розвитку державного регулювання у сфері природокористування, участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля, екологічної освіти та інформування, міжнародного співробітництва тощо.

Представлене дослідження викладається у вигляді інформаційно-аналітичних матеріалів і є продуктом роботи колективу фахівців.

Методи дослідження та інформаційна база. Під час дослідження колектив авторів аналізував численні законодавчі джерела, звіти, плани та аналітичні матеріали центральних органів влади, місцевого самоврядування, міжнародних організацій, інституцій громадянського суспільства тощо. Застосовувалися матеріали, які перебувають у відкритому доступі та були оприлюднені на офіційних веб-ресурсах. Також, автори зверталися до власних наукових розробок (Калашник, Березовський, 2023), (Калашник, 2023), (Новак-Каляєва, 2024), а також фахової думки у галузі публічного управління природоохоронною сферою.

Особливого поштовху дослідженню надало участь в засіданні Комітету з питань екологічної політики та природокористування Верховної Ради України, яке відбулося 08 квітня 2024 року з проблематики відбудови України за європейськими принципами «зеленого відновлення», до якого органи влади та представники громадськості надавали звіти та пропозиції. Це суттєво допомогло в формуванні екосистемного підходу, який є ключовим для нашого дослідження. Всі матеріали були проаналізовані, але в цьому дослідженні викладені тільки в межах оприлюднених в протоколах та стенограмах Комітету (Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України: Офіційний веб-портал).

Виклад основного матеріалу. Наголосимо, що послідовність та внутрішня архітектура дослідження буде слідувати логіці та структурним підрозділам Національної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні, відповідати її підрозділам та пунктам, які аналізували науковці кафедри публічного управління та адміністрування НЛТУ України.

Досліджуючи сучасний стан державного регулювання охорони навколишнього природного середовища в Україні визначено, що у 2023 році величезна увага з боку держави приділялася удосконаленню національного законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища. Мова йде як про законодавчі акти, так і про регулятивні нормативні документи центральних органів виконавчої влади (Законодавство України: Офіційний веб-портал Верховної Ради України), (Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України: Офіційний веб-портал), (Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення: Законопроект), (Про особливості управління об'єктами державної власності в лісовій галузі та порядок утворення та діяльності спеціалізованого державного лісогосподарського акціонерного товариства «Ліси України: Законопроект»). Ми не маємо за мету викласти їх зміст та основні положення, лише зазначимо, що за 2023 рік було прийнято більше 50 регулюючих природоохоронних галузь документів, більшість з них спрямована на адаптацію національного законодавства до вимог ЄС (Угода про асоціацію з Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони) (ратифікована Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII)), значна увага приділялася розробці та вдосконаленню процедури стратегічної екологічної оцінки (СЕО), розподілу повноважень між центральними, міс-

цевими органами виконавчої влади, місцевого самоврядування в цьому процесі (Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України: Офіційний веб-портал).

Аналіз п. 15.4 «Державна політика у сфері моніторингу довкілля» Національної доповіді демонструє, що правовий механізм нині залишається провідним в державному регулюванні. Так, Постановою Кабінету Міністрів України від 7 липня 2023 р. № 610-р схвалено Концепцію Державної цільової екологічної програми моніторингу довкілля. Наявні проблеми передбачається розв'язати в межах Програми шляхом:

реалізації положень Закону України від 20 березня 2023 р. № 2973-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу довкілля, інформації про стан довкілля (екологічної інформації) та інформаційного забезпечення управління у сфері довкілля», зокрема тих, що спрямовані на поліпшення стану навколишнього природного середовища:

- спрямування даних системи моніторингу довкілля на задоволення інформаційних потреб державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища;

- підвищення ефективності використання наявного потенціалу служб спостережень суб'єктів системи моніторингу довкілля на основі задіяння нормативно-правових, науково-експертних, інформаційно-освітніх та інших засобів;

- впровадження сучасних інформаційних технологій;

- застосування засобів виміральної техніки, уніфікованих методик вимірювання;

- оптимізація показників спостережень і створення на їх основі єдиної державної мережі спостережень;

відновлення пошкоджених об'єктів інфраструктури, призначених для моніторингу довкілля, розбудова нових мереж спостережень, лабораторій моніторингу довкілля в разі їх руйнувань, розроблення та затвердження методологічної бази підсистем моніторингу довкілля (для подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації);

визначення відповідальності органів державної влади, установ та організацій, залучених до системи моніторингу довкілля, за її організацію та функціонування в режимах повсякденного функціонування, підвищеної готовності, реагування на надзвичайні екологічні ситуації, відстеження у відновлювальний (реабілітаційний) період (Законодавство України: Офіційний веб-портал Верховної Ради України.).

Забруднення атмосферного повітря відбувається часто через існування інших порушень, через бездіяльність органів влади тощо. Наприклад, у Дніпрі забруднення відбувається через несанкціонований збір кольорових металів та випалювання кабелів (Матеріали громадського обговорення в Комітеті з питань екологічної політики та природокористування Верховної Ради України, 08.04.2024р. слухання на тему: "Відбудова України за європейськими принципами «зеленого відновлення»"), (Підсумки 2023 року для довкілевої сфери).

Якщо говорити про *економічні засади природокористування* (п. 15.6 Національної доповіді), то законопроектом «Про особливості управління об'єктами державної власності в лісовій галузі та порядок утворення та діяльності спеціалізованого державного лісогосподарського акціонерного товариства «Ліси України» та проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення» пропонується позбавити територіальні громади прав власності на земельні ділянки лісогосподарського призначення під виглядом визначення особливостей утворення та діяльності спеціалізованого державного лісогосподарського акціонерного товариства «Ліси України» (Про особливості управління об'єктами державної власності в лісовій галузі та порядок утворення та діяльності спеціалізованого державного лісогосподарського акціонерного товариства «Ліси України: Законопроект). Ці земельні ділянки проектом пропонується вилучити у місцевого самоврядування на користь відповідного акціонерного товариства. Експерти стверджують, що законопроект, розроблений Держлісагентством, порушує конституційні гарантії місцевого самоврядування, позбавляє територіальні громади матеріальної та фінансової основи, знищує результати реформи місцевого самоврядування та проведеної децентралізації (Матеріали громадського обговорення в Комітеті з питань екологічної політики та природокористування Верховної Ради України, 08.04.2024р. слухання на тему: "Відбудова України за європейськими принципами «зеленого відновлення»").

Можна говорити, що недостатньо використовують економічні механізми природоохоронної діяльності передбачені Законом України «Про охорона навколишнього природного середовища» (Законодавство України: Офіційний веб-портал Верховної Ради України). Як наслідок бюджети усіх рівнів не доотримують зборів та екологічного податку. Слід пропрацювати відповідні алгоритми взаємодії між усіма суб'єктами

управління природними ресурсами. Виходячи з вище окресленого, на думку дослідницького колективу доцільними для вивчення та науково-прикладного обґрунтування вважаємо визначення: лімітів використання природних ресурсів; показників скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище; алгоритми розподілу екологічного податку.

Викликає значне занепокоєння *стан фінансування природоохоронної галузі* (п. 15.6.2 Національної доповіді). В дослідженнях та звітах фіксується хронічне недофінансування. Державна та комунальна основа контролю, моніторингу та нагляду програє бізнесу через відсутність найкращих доступних технологій та засобів фіксування стану довкілля, виявлення незаконних скидів та викидів, притягнення винних до відповідальності (Аналіз виконання Україною рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат (30 березня 2024 року), (Звіт про стан виконання у 2023 році Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2021 р. № 443), (Матеріали громадського обговорення в Комітеті з питань екологічної політики та природокористування Верховної Ради України, 08.04.2024р. слухання на тему: "Відбудова України за європейськими принципами «зеленого відновлення»").

Перспективними напрямками розробок за цим підпунктом вважаємо:

- напрацювання дієвих та зрозумілих методичних рекомендацій щодо встановлення зборів за природокористування для органів влади та місцевого самоуправління;
- зручні способи здійснення оплати відповідних податків та зборів (інших оплат) – кюаркоди, калькулятори оплати тощо, варіативність видів оплати;
- організація контролю та моніторингу за здійсненням загального та спеціального використання природних ресурсів.

Зрозуміло, що найбільше дискусій викликало питання визначення *перспектив наукових досліджень у галузі охорони довкілля* (п.15.9 Національної доповіді). Колектив авторів вважає за доцільне об'єднати визначені напрями в три групи.

I. *Важливі напрямки практичних досліджень проблем державної екологічної політики*, до якого віднести такі проблеми:

- Екосистемний підхід як набір керівних принципів реалізації політики в сфері екології.
- Методологія управління екосистемами та в середині екосистеми.

– Критерії та методика визначення протяжності екосистеми.

– Критерії ефективності екосистемного підходу з позицій дійсного стану та перспектив.

– Критерії екологічної стійкості території, суспільства й управління.

– Екологічне управління: наукові припущення, що лежать в основі політики та програм як інструментів її впровадження.

– «Локалізована політика» та її вплив на результати формування та реалізації екологічної політики.

– Політична екологія як взаємозв'язок екологічної науки та державної політики в сфері навколишнього середовища: екологічна політика як наука; вплив (авторитет) політики на розв'язання проблем та на стан знання про навколишнє середовище. Політичний ракурс в оцінках природи екологічних ризиків та вплив на них різних політичних акторів. Наука про навколишнє середовище і політика як комплекс («спільне виробництво»). Потенційні наслідки організаційної політики (адміністрування) у сфері навколишнього середовища.

– Неоднозначні перспективи «деполітизації» складних стратегій контролю та легітимізації екосистем.

– Причини та показники деградації екосистеми.

Зазначені напрями, на наш погляд, носять стратегічний характер і тісно пов'язані із розумінням та індикаторами впровадження екосистемного підходу в публічне управління на всіх рівнях.

II. *Стан та перспективи досліджень щодо покращення бюджетного контролю в Україні на основі досвіду Європейського Союзу*. Наближення Українського законодавства до стандартів Європейського Союзу вимагає, в першу чергу, теоретичного обґрунтування поставлених цілей на основі діючих європейських методик. Це стосується і системи бюджетного контролю як інструменту прозорості бюджетних асигнувань, чого так наполегливо вимагають від України наші міжнародні партнери як умову виділення допомоги (План для Ukraine Facility 2024-2027 pp.), (Fem2forests. Agency for sustainable development of the Carpathian region "FORZA"), (Global Forest Goals And Targets of the UN Strategic Plan for Forests 2030. Infographics is from the United Nations Strategic Plan for Forests 2030). Так, на даний час, у Європейському Союзі діє триступенева система бюджетного контролю :

1. звільнення від відповідальності за виконання бюджету, яке затверджується Парла-

ментом – це політичний аспект зовнішнього контролю за виконанням бюджету. Політичний контроль у бюджетній сфері здійснюється Парламентом і Радою. Бюджетний контроль з боку Парламенту полягає, в першу чергу, в затвердженні звіту про виконання бюджету і звільнення Комісії від відповідних обов'язків. Цей акт Парламенту завершує бюджетний процес;

2. система зовнішнього контролю – призначенням якого є перевірка законності і безпомилковості проведення видаткових операцій, своєчасності надходження фінансових ресурсів у формуванні дохідної частини бюджету, а також ефективності застосування фінансового менеджменту у процесі виконання бюджету – здійснює Ревізійна палата, а також Парламент і Рада. Ці форми зовнішнього контролю взаємопов'язані і доповнюють одна одну, оскільки щорічні і спеціальні звіти Ревізійної палати істотно впливають на рішення Парламенту в бюджетній сфері;

3. внутрішній контроль здійснюється кожним підприємством, заснованим співтовариством через призначених фінансових уповноважених (Звіт про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу, 2023 р.).

Досвід Європейського Союзу у сфері державного фінансового контролю свідчить про незалежність, прозорість та системний підхід до управління та контролю за фінансами макrorівня. Система державного фінансового контролю України створена без врахування основних вимог, які передбачені в європейській практиці. А саме; відсутність системної диференційованої функціональної концепції, єдиного підходу до структурної організації, часткове дотримання принципів, неналежний рівень професійної підготовки, тощо.

Запровадження досвіду функціонування системи фінансового контролю Європейського Союзу в Україні дозволить наблизити національні стандарти до європейських. Для цього необхідно;

- створення концептуального системного функціонального підходу до здійснення державного фінансового контролю;

- законодавчо закріпити галузеву диференційовану систему державного фінансового контролю за відповідними суб'єктами;

- оптимізувати структуру державного фінансового контролю;

- вдосконалити механізми кадрового забезпечення діяльності державного фінансового контролю.

Радикальне реформування фінансового контролю в Україні придбає риси відповідності

міжнародним вимогам, а саме: державний фінансовий контроль буде носити внутрішній характер і отримає поширення на всіх рівнях розпорядників бюджетних коштів, припиниться дублювання функцій контролюючих органів, будуть відбуватися процеси тотального контролю за якістю контрольних процесів. Тобто, це позитивно позначиться на загальному стані бюджетного фінансового контролю в Україні і значно наблизить його до європейських стандартів.

III. *Стан та перспективи досліджень у галузі охорони навколишнього середовища відповідно до потреб України та спільних міжнародних проєктів (регіональні та глобальні тенденції)*. Відповідно до статті 8 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» (Законодавство України: Офіційний веб-портал Верховної Ради України) в Україні проводяться систематичні комплексні наукові дослідження навколишнього природного середовища та природних ресурсів з метою розробки наукових основ їх охорони та раціонального використання, забезпечення екологічної безпеки. Координацію та узагальнення результатів цих досліджень здійснюють Академія наук України та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища (Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України: Офіційний веб-портал).

На практиці такі дослідження проводяться хаотично, без належного плану та контролю за використанням бюджетних коштів (Матеріали громадського обговорення в Комітеті з питань екологічної політики та природокористування Верховної Ради України, 08.04.2024р. слухання на тему: "Відбудова України за європейськими принципами «зеленого відновлення»). В цьому випадку можна надати такі рекомендації:

1. планувати наукові заходи досліджень базуючись на запитах, які генерують правоохоронні органи влади, контролюючі, управлінські – у разі виникнення ситуацій відсутності даних, чи належного їх аналізу та контролю;

2. необхідно опрацювати на прийняти нормативні акти, які необхідні для виконання реформи відходів;

3. прийняти Закон України «Про екологічний контроль».

4. вдосконалити нормативно-правові акти, спрямовані на імплементацію європейських Директив у сфері енергоефективності, на виконання Угоди про Асоціацію з ЄС, зокрема врегулювання питань, пов'язаних із:

- енергетичною сертифікацією та енергетичним аудитом;

- технічними регламентами з екодизайну та енергетичного маркування;
- енергетичного менеджменту;
- цифровізацією у сфері енергоефективності;
- функціонуванням Фонду енергоефективності, інших програм в контексті зобов'язань за Планом «Ukraine Facility».

5. відбудувати лісову галузь України в післявоєнний період за принципами «зеленого відновлення» (Матеріали громадського обговорення в Комітеті з питань екологічної політики та природокористування Верховної Ради України, 08.04.2024 р. слухання на тему: "Відбудова України за європейськими принципами «зеленого відновлення»), (Угода про асоціацію з Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони" (ратифікована Законом України від 16 вересня 2014 року), (em2forests. Agency for sustainable development of the Carpathian region "FORZA"), (UN.Department of Economic and Social Affairs Forest), (Global Forest Goals And Targets of the UN Strategic Plan for Forests 2030).

Висновки. Аналіз різноманітної науковою та нормативно-правової бази, стану публічного управління у галузі охорони навколишнього середовища та міжнародних зобов'язань України продемонстрував, що перспективними напрямками наукових досліджень у галузі охорони довкілля у найближчі роки можна вважати такі:

Екосистемний підхід як набір керівних принципів реалізації політики в галузі охорони довкілля, його інтерпретація на різних рівнях управління (відповідно до системи багаторівневого управління ЄС, принципів сталого розвитку, зеленого відновлення та «Build Back Better» – відбудувати краще, ніж було) (Звіти. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України), (Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України: Офіційний веб-портал);

Методологія управління екосистемами та в середині екосистеми (в комплексі, а також керуючі та керовані підсистеми окремо);

Критерії ефективності екосистемного підходу з позицій дійсного стану та перспектив (загальні підходи, зокрема критерії екологічної стійкості території, суспільства й управління; визначення протяжності екосистеми на кожному з рівнів управління, індикатори вимірювання ефективності, неефективності, збитків, шкоди, доцільності; перехід від кількісного до якісного підходу до встановлення збитків та розрахунку шкоди, заподіяних довкіллю; вимірюваність, доступність до об'єктів, віднесення до сучасної системи розрахунків відкладених наслідків, потенційної вартості та часу відновлення попереднього стану екосистеми певної території, втрату її виробничого/потенціалу тощо);

Питання розробки «локалізованої політики», зокрема її вплив на результати формування та реалізації екологічної політики, політичної екології, деградації екосистеми тощо;

Система зовнішнього та внутрішнього бюджетного контролю в Україні, її вдосконалення на основі досвіду Європейського Союзу. Компетентний громадський контроль у галузі охорони довкілля;

Формування екологічних компетентностей, усвідомлення компетентностей, необхідних для забезпечення зеленого та підприємницького навчання у поєднанні в різних галузях освіти та всіх рівнях освіти, а також їх імплементація в освіту впродовж життя.

Підсумовуючи, нагальність розвитку науки про навколишнє середовище під час війни в Україні полягає не лише у вирішенні безпосередніх наслідків конфлікту, а й у закладенні основи для сталого, стійкого та мирного майбутнього, де буде збережене навколишнє середовище як запорука здоров'я населення. Це важливе завдання, яке виходить за межі безпосередності військових стратегій, щоб забезпечити добробут як планети, так і її мешканців у наступні роки, з точки зору цілісної та безпечної екосистеми.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аналіз виконання Україною рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат (30 березня 2024 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/998_164.
2. *Законодавство України*: Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>.
3. Звіт про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу, 2023 р. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/ukrayina-peredala-yevropejskij-komisiyi-pershij-zvit-v-mezhah-paketa-rozshyrennya-yes-2024-roku/>.
4. Звіт про стан виконання у 2023 році Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2021 р. № 443. URL: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/Rozmishhennya-Zvit-povykonannu-NPD-za-2023.pdf>.

5. Звіти. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/novyny-departamentiv/>.
6. Калашник Н. С., Березовський П.П. Державно-приватне партнерство як стратегія виконання Україною порядку денного сталого розвитку на період до 2030 року (на прикладі галузі охорони здоров'я). *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*, 2023, № 5, с. 30–35. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.5.5>.
7. Калашник Н. С. Забезпечення цілей сталого розвитку в Україні: концептуальні перетворення сприйняття в умовах воєнного стану. *Ефективність державного управління*, 2023, 4(73), 11–16. <https://doi.org/10.36930/507301>.
8. Матеріали громадського обговорення в Комітеті з питань екологічної політики та природокористування Верховної Ради України, 08.04.2024 р. слухання на тему: "Відбудова України за європейськими принципами «зеленого відновлення»". Стенограма слухань. Протокол слухань №9 від 08.04.2024р. <https://komekolog.rada.gov.ua/meeting/stenogr>.
9. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України: Офіційний веб-портал. URL: <https://mepr.gov.ua/>.
10. Національні звіти з охорони навколишнього природного середовища по 2021 рік. URL: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/napryamku/ekologichnyj-monitoryng/natsionalni-dopovidy-pro-stand-navkolyshnogo-prirodnoho-seredovyssha-v-ukrayini/>.
11. Новак-Каляєва Л. Основні тенденції розвитку публічного управління в динаміці сучасних інформаційно-технологічних і соціально-політичних змін. *Публічно-управлінські та цифрові практики*. 2024. № 1. DOI: 10.31673/2786-7412.2023.011468.
12. Підсумки 2023 року для довкілевої сфери. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/pidsumky-2023-roku-dlia-dovkillievoi-sfery>.
13. План для Ukraine Facility 2024-2027 pp.. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/>.
14. Плани діяльності Державної екологічної інспекції України з підготовки проєктів регуляторних актів. Портал відкритих даних. https://data.gov.ua/images/icons/svg/ic_document.svg.
15. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення: Законопроект. URL: https://bazarmedia.info/2024/04/04/gyn88gkq/?fbclid=IwAR1jUjetKdUpU7pWbY4fHAUEJOtRrPJWKQC_VPh1TrpshHMSqayh2dNopw_aem_AUUq_1N5ODaqaHiKhgq-t9dPASQaihXJ_2u76VtC3uBCnguM7qmCto5xLY8jeWTOfqEtbIS0rf8jA5yK9mvdKlFA.
16. Про особливості управління об'єктами державної власності в лісовій галузі та порядок утворення та діяльності спеціалізованого державного лісогосподарського акціонерного товариства «Ліси України: Законопроект. URL: https://bazarmedia.info/2024/04/04/gyn88gkq/?fbclid=IwAR1jUjetKdUpU7pWbY4fHAUEJOtRrPJWKQC_VPh1TrpshHMSqayh2dNopw_aem_AUUq_1N5ODaqaHiKhgq-t9dPASQaihXJ_2u76VtC3uBCnguM7qmCto5xLY8jeWTOfqEtbIS0rf8jA5yK9mvdKlFA.
17. Угода про асоціацію з Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони" (ратифікована Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
18. Fem2forests. Agency for sustainable development of the Carpathian region "FORZA". URL: <https://nltu.edu.ua/index.php/novyny/item/1940-nltu-ukrainy-partner-mizhnarodnoho-proiektu-fem2forests>.
19. UN.Department of Economic and Social Affairs Forest. The 7th edition of the UNFF Clearing House on Forest Financing Quarterly Highlight. January 4, 2024 <https://www.un.org/esa/forests/news/2023/12/7th-edition-quarterly-highlight/index.html>.
20. Global Forest Goals And Targets of the UN Strategic Plan for Forests 2030. Infographics is from the United Nations Strategic Plan for Forests 2030. Published by the United Nations New York – April 2019. 20 p. <https://www.un.org/esa/forests/outreach/global-forests-goal-report-2021/index.html>.

REFERENCES:

1. Analiz vykonannya Ukrainoiu ramkovoї konventsii pro okhoronu ta stalyy rozvytok Karpat (30 bereznia 2024 roku) [Analysis of Ukraine's implementation of the Framework Convention on the Protection and Sustainable Development of the Carpathians (30 March 2024)]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/go/998_164. (Accessed 20.06.2024) [in Ukrainian].
2. Zakonodavstvo Ukrainy: Ofitsiyniy veb-portal Verkhovnoi Rady Ukrainy. [Legislation of Ukraine: Official web portal of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index> (Accessed 20.06.2024) [in Ukrainian].

3. Zvit pro prohres Ukrainy v ramkakh Paketa rozshyrennia Yevropeiskoho Soiuzu, 2023 r. [Report on Ukraine's progress in the framework of the European Union's Enlargement Package, 2023]. Retrieved from: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/ukrayina-peredala-yevropejskij-komisiyi-pershij-zvit-v-mezhah-paketa-rozshyrennya-yes-2024-roku>. (Accessed 20.06.2024) [in Ukrainian].

4. Zvit pro stan vykonannia u 2023 rotsi Natsionalnoho planu dii z okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha na period do 2025 roku, zatverdzenoho rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 kvitnia 2021 r. № 443. [Report on the status of implementation in 2023 of the National Environmental Action Plan for the period up to 2025, approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine on 21 April 2021]. Retrieved from: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/Rozmishhennya-Zvit-po-vykonannyu-NPD-za-2023.pdf> (Accessed 20.06.2024) [in Ukrainian].

5. Zvity. Ministerstvo zakhystu dovkillia ta pryrodnykh resursiv Ukrainy [Reports. Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine]. Retrieved from: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/novyny-departamentiv> (Accessed 20.06.2024) [in Ukrainian].

6. Kalashnyk, N. S., & Berezovskyi P.P. (2023). Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak stratehiia vykonannia Ukrainoiu poriadku dennoho staloho rozvytku na period do 2030 roku (na prykladi haluzi okhorony zdorovia) [Public-private partnership as a strategy for Ukraine's implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development (on the example of the healthcare sector)]. *Dniprovskiy naukoviy chasopys publichnoho upravlinnia, psykholohii, prava*, № 5, 30–35. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.5.5> (Accessed 20.06.2024) [in Ukrainian].

7. Kalashnyk, N. S. (2023). Zabezpechennia tsilei staloho rozvytku v Ukraini: kontseptualni peretvorennia spryiniattia v umovakh voiennoho stanu [Achieving the Sustainable Development Goals in Ukraine: Conceptual Transformations of Perception in the Context of Martial Law]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, 4(73), 11–16. <https://doi.org/10.36930/507301>. (Accessed 20.06.2024) [in Ukrainian].

8. Materialy hromadskoho obhovorennia v Komiteti z pytan ekolohichnoi polityky ta pryrodokorystuvannia Verkhovnoi Rady Ukrainy, 08.04.2024r. slukhannia na temu: "Vidbudova Ukrainy za yevropeiskymy pryntsyypamy «zelenoho vidnovlennia»". Stenohrama slukhan. Protokol slukhan № 9 vid 08.04.2024 r. [Materials of the public discussion in the Committee on Environmental Policy and Nature Management of the Verkhovna Rada of Ukraine, 08.04.2024. hearing on "Rebuilding Ukraine according to the European principles of "green recovery"]. Retrieved from: <https://komekolog.rada.gov.ua/meeting/stenogr> (Accessed 20.06.2024) [in Ukrainian].

9. Ministerstvo zakhystu dovkillia ta pryrodnykh resursiv Ukrainy: Ofitsiyniy veb-portal [Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine: Official web portal]. Retrieved from: <https://mepr.gov.ua> (Accessed 20.06.2024) [in Ukrainian].

10. Natsionalni zvity z okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha po 2021 rik [National environmental reports for 2021]. Retrieved from: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/napryamky/ekologichnyj-monitoryng/natsionalni-dopovidi-pro-stan-navkolyshnogo-pryrodnogo-seredovyscha-v-ukrayini> (Accessed 20.06.2024) [in Ukrainian].

11. Novak-Kaliaieva, L. (2024). Osnovni tendentsii rozvytku publichnoho upravlinnia v dynamitsi suchasnykh informatsiino-tekhnologichnykh i sotsialno-politychnykh zmin [The main trends in the development of public administration in the dynamics of modern information technology and socio-political cha]. *Publichno-upravlinski ta tsyfrovi praktyky*. № 1. Retrieved from: <https://journals.dut.edu.ua/index.php/public/article/view/2778> (Accessed 20.06.2024) [in Ukrainian].

12. Pidsumky 2023 roku dlia dovkillievoi sfery [Results of 2023 for the environment]. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/news/pidsumky-2023-roku-dlia-dovkillievoi-sfery> (Accessed 20.06.2024) [in Ukrainian].

13. Plan dlia Ukraine Facility 2024–2027 rr. [Plan for the Ukraine Facility 2024–2027]. Retrieved from: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua> (Accessed 20.06.2024) [in Ukrainian].

14. Plany diialnosti Derzhavnoi ekolohichnoi inspektsii Ukrainy z pidhotovky proektiv rehuliatornykh aktiv. Portal vidkrytykh danykh [Plans of the State Environmental Inspection of Ukraine for the preparation of draft regulatory acts. Open data portal]. Retrieved from: https://data.gov.ua/images/icons/svg/ic_document.svg/ (Accessed 20.06.2024) [in Ukrainian].

15. Pro vnesennia zmin do Kodeksu Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia: Zakonoproekt. [On Amendments to the Code of Ukraine on Administrative Offences: Draft Law]. Retrieved from: https://bazarmedia.info/2024/04/04/gyn88gkq/?fbclid=IwAR1jnUjetKdUpU7pWbY4fHAUEJOTrRrPJWKC_VPh1TrpshHMSqayh2dNopw_aem_AUUq_1N5ODaqaHiKhgq-t9dPASQaihXJ_2u76VtC3uBCnguM7qmCto5xLY8jeWTOFqEtbIS0rf8jA5yK9mvdklfA (Accessed 20.06.2024) [in Ukrainian].

16. Pro osoblyvosti upravlinnia obiektamy derzhavnoi vlasnosti v lisovii haluzi ta poriadok utvorennia ta diialnosti spetsializovanoho derzhavnoho lisohospodarskoho aktsionernoho tovarystva «Lisy Ukrainy:

Zakonoprojekt [On the peculiarities of management of state-owned objects in the forestry sector and the procedure for the establishment and operation of the specialised state forestry joint-stock company "Forests of Ukraine: Draft law]. Retrieved from: https://bazarmedia.info/2024/04/04/gyn88gkq/?fbclid=IwAR1jnUjetKdUpU7pWbY4fHAUEJOtRrPJWKQC_VPh1TrpshHMSqayh2dNopw_aem_AUUq_1N5ODaqaHiKhgq-t9dPASQaihXJ_2u76VtC3uBCnguM7qmCto5xLY8jeWTOfqEtblS0rf8jA5yK9mvdklfA. (Accessed 20.06.2024) [in Ukrainian].

17. Uhoda pro asotsiatsiiu z Ukrainoiu, z odnii storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony" (ratyfikovana Zakonom Ukrainy vid 16 veresnia 2014 roku № 1678-VII) [Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand" (ratified by the Law of Ukraine of 16 September 2014 No. 1678-VII)]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text. (Accessed 20.06.2024) [in Ukrainian].

18. Fem2forests. Agency for sustainable development of the Carpathian region "FORZA". Retrieved from: <https://nltu.edu.ua/index.php/novyny/item/1940-nltu-ukrainy-partner-mizhnarodnoho-proiektu-fem2forests> (Accessed 20.06.2024) [in English].

19. UN.Department of Economic and Social Affairs Forest. The 7th edition of the UNFF Clearing House on Forest Financing Quarterly Highlight. January 4, 2024. Retrieved from: <https://www.un.org/esa/forests/news/2023/12/7th-edition-quarterly-highlight/index.html> (Accessed 20.06.2024) [in English].

20. Global Forest Goals And Targets of the UN Strategic Plan for Forests 2030. Infographics is from the United Nations Strategic Plan for Forests 2030. Published by the United Nations New York – April 2019. 20 p. Retrieved from: <https://www.un.org/esa/forests/outreach/global-forests-goal-report-2021/index.html> (Accessed 20.06.2024) [in English].